

http://old.szin haz.net/index.php?option=com_content&view=article&id=37522:turbuly-lilla-kimondhatatlan-egy-szerseg&catid=113:2015-december&Itemid=2

Cseppkánon – Hogy vagy, Hérakleitosz? – Artus (2015. december)

„Dobog a szív alatti szív, zubog a hang alatti szó, / hidak alatti örvény, mondat alatti mondat: / mit visz a felduzzadt vízű, mély folyó, / redőzött, bolyongó ágya mit sodorhat?”

A *Cseppkánon*ról tulajdonképpen verset kellene írni, nem kritikát. Mert minden filozófiai megalapozottsága ellenére – vagy azzal együtt – az intuícióra, az érzékekre legalább annyira hat, mint az értelemre. Persze szétszálazható mindaz, amiből az az egyetlen, meghatározó élmény és érzet összeáll, amit a néző magával visz a Művészetek Palotájából, és erre kísérletet is teszek, de ez tényleg az az előadás, amit *lát*ni kell.

Az egy és a sok, az egyetlen benyomássá összeálló összetevők sora mint alkotói módszer kapcsolódik a színlapon részletesen kifejtett szándékhoz, a megjeleníteni kívánt tartalomhoz: a csepp és a tenger, az elkülönültség és az egység gondolatához. Az egy és a sok annyiban is jellemzi a *Cseppkánont*, hogy az Artus harmincadik születésnapjára született, és ahogy azt Goda Gábor egy interjúban elmondta, reflektál erre a harminc évre és arra a felismerésére, hogy előadásainak sora felfogható egyetlen, élethosszig tartó előadásnak is.

Cseppkánon - Hogy vagy, Hérakleitosz? (Artus MüPában)

Az alcím: *Hogy vagy, Hérakleitosz?* Hérakleitosz filozófiája visszatérő ihletője a Goda-előadásoknak az *Alvajáróktól* (1990) kezdve az *Ulysses nappaliján* (2011) keresztül az *Egy meg egy az egy-ig* (2013). A nézőknek kiosztott színlapon *Hérakleitosz–Goda párbeszéd-folyam* címmel egy teljes oldalon át olvashatjuk a „gondolat – folyó” metaforától a „Minden Egy”-ig terjedő gondolatfolyamot. Orientálhatja a figyelmet, ahogy Hérakleitosz avatott ismerői is biztosan számos apró részletre rácsodálkoznak, de ha valaki nem olvasta sem a színlapot, sem a filozófustól fennmaradt töredékeket, és mindössze annyit tud róla, hogy

szerinte nem léphetünk kétszer ugyanabba a folyóba, ha a megfogalmazás szintjén nem is, de a benyomás, az érzet szintjén el fog jutni ugyaneddig. Vagyis az, hogy Goda Gábor Hérakleitoszsal beszélget, az alkotás szempontjából fontos momentum, a befogadás szempontjából viszont – szerencsére – nem annyira.

És ha már beszélgetés: a *Cseppkánon* úgy beszélget, hogy elvéve hallunk ki ezekből a párbeszédéből szavakat, mondatrészleteket. A „Hogy vagy?” ezek közé a kivételek közé tartozik. „Egy”, „ugyanaz”, „ember” és még talán egy tucatnyi szó bukik fel időnként a kórus énekéből vagy egyik-másik duó dialógusából. Mint amikor idegen nyelvi közegben megértünk egy-egy szót, vagy az egyenletes, megértéshez halk zümmögésből kihallunk egy-egy hangosabb részletet. De van olyan jelenet is, amikor a páros tagjai – Debreczeni Márton és Mózes Zoltán – kétbetűs hangcsoportokat variálnak hosszasan, miközben a felettük lévő kivetítőn látjuk, ahogy a szájukból vonalak és más alakzatok áramlanak kifelé. Valamiféle beszéd előtti vagy beszéd mögötti nyelven szólnak hozzánk, a gondolatok folyója mellett ott van a kifejezésükre hivatott, de a beszédig csak néha elérő hangok folyója.

A *Cseppkánon* legfontosabb szervezőelve az ismétlődés. Ez határozza meg zenei világát is, Philipp György és Melis László kórusműveit, melyeket az À la cARTE kamarakórus szólaltat meg, zongorakísérettel, a természet hangjaitól a templomi kórusokig terjedő végleteket bejárva. Ahogy a tizenhét hang összeáll egyetlen hangzássá, úgy lesznek ők tizenheten, színes esőköpenyekben, megvilágított kottatartójukkal az előadás látványvilágának sokféleségükben is egységet alkotó meghatározói.

Egyik meghatározói, hiszen a sokféleségből létrejövő egység a látványvilágra is igaz. A színpadot vízzel árasztották el, ebben tükröződnek a kórus színes esőköpenyei, az előadást pedig egyetlen, kinagyított – valószínűleg jégből formált – vízcsepp képe nyitja és zárja. És akkor még nem is beszéltünk az esőről, ami szinte végig szitál, hull, csorog, hogy a végén, amikor eláll, a portalan, tiszta levegőben szivárványszínben ragyogjanak fel a színes esőkabátok. A *Cseppkánon* egy víz-jegyű előadás, a tűz elemnek csak egy füstölgő lap jut a jégcsepp alatt.

Ahogy azt már az Artus előadásain megszokhattuk, a természetes látványelemeket ezúttal is kiegészíti a technika, a videoanimáció. Sokszor a színpadi történéseket vetítik ki, ami azonban – a vetítőlapon más szemszögből mutatva ugyanazt – hozzáadódik a látványhoz. Máskor az eső hull a kivetítőn is, megint máskor „rajzolt” animáció egészíti ki azt, ami a színpadon történik.

Az Artus saját teréhez, a Sztregova utcai gyárépülethez képest a Művészetek Palotája nagyon más helyszín. Egyrészt mert itt a közönségnek nincs lehetősége arra, amire más előadásokon gyakran: hogy az előadókkal együtt mozogjon a térben, esetleg saját nézőpontot is választhasson magának, vagy akár valamilyen módon be is kapcsolódhasson a történésekbe. Másrészt mert az ipariális tér a maga lepusztultságával sokszor kifejezetten hozzá tud tenni az előadások hangulatához. Ehhez képest a MúPa elegáns, konzolidált tere teremt némi távolságot, cserébe megadja a nézőnek azt a lehetőséget, hogy kényelmesen, távolabbról nézhessen rá az egészre.

A *Cseppkánon* mozgásanyaga két részből tevődik össze. Egyrészt három Tai Chi Chuan művész (Baranyai Imre, Gregus László és Izsák Szilvia) finom, ismétlődésekre és elmozdulásokra épülő, a lassú, folyamatos áramlás érzetét keltő mozgássoraiból. Másrészt az öt táncos – Bakó Tamás, Debreczeni Márton, Mózes Zoltán, Nagy Csilla, Virág Melinda –

kettőseiből, amelyekben mindig van harmadik: a víz. Egymással szemben térdelő, majd egy hirtelen mozdulattal a másikat hátralökő férfiak és a víz loccsanása; egymás felé közeledő férfi és nő, körülöttük a gyűrűzni kezdő víz, majd a koncentrikus körök összeolvadása. Ember nagyságú marokkópálcák különböző, vízszintes alakzatokban két férfi között – előttük és mögöttük az eső apró, függőleges pálcikái. A Tai Chi mozdulataihoz hasonlóan ezekben a jelenetekben is nagy szerepe van az ismétlődésnek és a többnyire lassú elmozdulásoknak. Egy jelenet, ha úgy tetszik, ellenpont, vízbe dobott kő van, amely több szempontból is kilóg a többi közül: ebben Mózes Zoltán nem egy másik emberrel, hanem egy könyvvel birkózik, harcol, és kap tőle óriási pofonokat.

Ahogy az elején említettem, a *Cseppkánon*ról verset kellene írni, az közelebb juthatna a lényegéhez, mert amit látunk, a legjobb értelemben vett színpadi költészet. Már a legutóbbi Artus-bemutató, a Sutra kapcsán is folyton Tóth Krisztina-sorokra asszociáltam, talán azért, mert a víz az ő verseinek is állandóan visszatérő eleme. A *hangok folyója* valami nagyon hasonló létérzésről beszél, mint a *Cseppkánon*: „Dobog a szív alatti szív, zubog a hang alatti szó, / hidak alatti örvény, mondat alatti mondat: / mit visz a felduzzadt vizű, mély folyó, / redőzött, bolyongó ágya mit sodorhat?”

Hogy a világ *kimondhatatlanul* egyszerű és bonyolult, sokarcú és egylényegű, mint az a bizonyos folyó – Hérakleitoszé és a miénk. Hogy többször harminc év is kevés, hogy néhány merítésnél tovább, a megértés közelébe jussunk. A *Cseppkánon* lehetőséget ad arra, hogy néhány gondolatmerítéssel előrébb juthassunk, de arra is, hogy kikapcsoljuk a tudatos gondolkodást, és érzékszerveinkre, intuíciónkra támaszkodva sodródjunk vele.